

BÖLÜM 43

TÜRKİYE'DE PANDEMİ SÜRECİ VE YÖNETİMİ

Cahit UÇAR¹

GİRİŞ

SARS-CoV-2 enfeksiyonu pandemisi, Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nce Coronavirus Hastalığı 2019 (COVID-19) olarak isimlendirilmiştir. COVID-19 çoğu ülkeye hızlı bir şekilde yayılmıştır ve 11 Mart 2020'de WHO aracılığıyla resmi olarak bu tarihte pandemi ilanı gerçekleştirilmiştir (1). Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılı sonlarında ilk ortaya çıkan COVID-19 olgusundan sonra, COVID-19 Çin'in bütün bölgelerine ve sonrasında dünyadaki bütün ülkelere hızla yayılmıştır (2).

ETYOLOJİ

Koronavirüsler (CoV), Coronaviridae familyasındaki Orthocoronavirinae subgrubuna ait zarflı, pozitif polariteli, tek zincirli RNA virüsleridir. SARS-CoV'un ortaya çıkışı ilk kez 2002'de Çin'de bildirilmiş ve sonrasında dünya genelinde hızla yayılarak % 11 gibi yüksek oranda ölümlere yol açmıştır (3,4). MERSCoV ilk olarak Suudi Arabistan'da 2012'de ortaya çıkmış ve sonrasında başka ülkelere yayılmıştır (5,6). SARS CoV-2 CO-

VID-19 hastalığına neden olmaktadır. SARS CoV-2 korona virüs familyasından olan zarflı bir RNA virüsüdür ciddi solunum yetmezliğine neden olabilmektedir (7). Genel olarak Koronavirüsler dış ortama pek dayanıklı olmayan virüslerdir. Ortamın sıcaklığına, nemine, dışarı atıldığı organik madde miktarına, bulaştığı yüzeyin yapısı gibi etmenlere göre dayanıklılık süresi değişir (8).

BULAŞMA YOLU

Araştırmalarda ilk vakaların çoğunluğunun Wuhan'da deniz ürünleri satılan bir merkezde çalıştığı veya ziyaret ettiği gösterilmiştir. Öncelikle hastalığın yılanlardan kaynaklandığı düşünülmüş, sonrasındaki çalışmalar ise yarasalardan kaynaklandığını göstermiştir. Salgın yayıldıkça bu viral enfeksiyonunun insandan insana damlacık yoluyla ve virüsle kontamine zeminlere dokunma sonrasında ellerin yüze sürülmesiyle bulaştığı gösterilmiştir (9). Virüs, hastanın şikayetlerinin başlamasından birkaç gün öncesinde ve hastalık belirtilerinden 14 gün sonrasında vakaların solunum sekresyonlarında tespit edilebi-

¹ Dr. Öğr. Üyesi Cahit Uçar, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları ABD, cahitucar@ahievran.edu.tr

lar ve hava limanlarında gerekli önlemler alınmalı. Özellikle hastalığın yaygın görüldüğü ülkelerden gelişler sınırlandırılmalı, gelenler hastalık belirtileri açısından sorgulanarak gerekli durumlarda karantina ve test uygulanmalı.

Henüz virüsün görülmediği ülkelere ilk vakaları erken tanıyıp temaslılarını belirleyerek izolasyon ve karantina önlemleri ile virüsün yayılmasını önlemek gerekir. Bunu sağlamak için tanı kapasitesinin artırılması, daha çok kişiye daha fazla merkezde tanı testlerinin uygulanabiliyor olması gerekir.

Salgında özellikle sağlık kuruluşlarında ihtiyaç olacak malzemelerin, ilaçların yeterli sayıda temin edilmesi ve stoklanması gerekir. Sağlık çalışanlarının kullanacağı maske ve dezenfektanlar hazırda tutulmalıdır.

Henüz virüse %100 etkili bir ilaç bulunmakla birlikte kısmen de olsa fayda gösterdiği bilinen ilaçlar temin edilerek ağır vakaların tedavilerinin aksamaması için hastane eczanelerinde yeteri miktarda bulundurulmalıdır.

Görüldüğü gibi Türkiye DSÖ'nün tavsiye kararlarını hızlı bir şekilde hayata geçirmiş, gerekli önlemleri birçok ülkeden daha önce almış, kararları tavizsiz ve eksiksiz uygulamıştır. Bunun sonucunda Mayıs ayı sonu itibarıyla gerek vaka sayısı gerek vefat sayısı gerekse de fatalite hızı bakımından dünyada en başarılı ülkelere biridir.

KAYNAKLAR

1. Park SE (2020). Epidemiology, virology, and clinical features of severe acute respiratory syndrome -coronavirus-2 (SARS-CoV-2; Coronavirus Disease-19). Clin Exp Pediatr, Apr;63(4):119-124.doi: 10.3345/cep.2020.00493.
2. Lai CC, Wang CY, Wang YH, et al (2020). Global epidemiology of coronavirus disease 2019 (COVID-19): disease incidence, Daily cumulative index, mortality, and their association with country healthcare resources and economic status. Int J Antimicrob Agents, Mar 19;105946. doi:10.1016/j.ijantimicag.2020.105946.
3. Yesilbag K, Aytogu G. (2020) Coronavirus Host Divergence and Novel Coronavirus (Sars-CoV-2) Outbreak. Clin Exp Ocul Trauma Infect, 2(1):139-147
4. Graham RL, Donaldson EF and Baric RS. (2013)A decade after SARS: strategies for controlling emerging coronaviruses. Nat Rev Microbiol. 11:836-848.
5. Zumla A, Hui DS and Perlman S (2015). Middle East respiratory syndrome. Lancet. 386:995-1007
6. Heng Li , Shang-Ming Liu , Xiao- Hua Yu , et al (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19): current status and future perspective. Int J Antimicrob Agents, Mar 29; 105951. doi: 10.1016/j.ijantimicag. 2020.105951.
7. Kurtulus B, Ozlu T (2020). New Coronavirus: SARS-CoV-2. Mucosa, 3(1);1-4. doi: <https://doi.org/10.33204/mucosa.706906>
8. T.C.Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, COVID-19 (SARS-CoV-2 ENFEKSİYONU). 2 Nisan 2020
9. World Health Organization. Novel coronavirus situation report-2. January 22,2020. <https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/situationreports/2020122-sitrep-2-2019-ncov.pdf> (Accessed on April 5, 2020).
10. Guan WJ, Ni ZY, Liang WH et al (2020) Clinical Characteristics of Coronavirus Disease 2019 in China. N Engl J Med, Feb 28;NEJMoa2002032. doi: 10.1056/NEJMoa2002032.
11. Singhal T (2020) A Review of Coronavirus Disease-2019 (COVID- 19). The Indian Journal of Pediatrics . 87(4):281-286 <https://doi.org/10.1007/s12098-020-03263-6>
12. Li Q, Guan X, Wu P, et al. (2020) Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia. N Engl J Med. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa2001316>. [Epub ahead of print]
13. Chen L, Liu HG, Liu W, et al.(2020) Analysis of clinical features of 29 patients with 2019 novel coronavirus pneumonia. Zhonghua Jie He He Hu Xi Za Zhi. 43(0):E005. <https://doi.org/10.3760/cma.j.issn.1001-0939.2020.0005>. [Epub ahead of print]
14. Yang J, Zheng Y, Gou X, et al (2020) Prevalence of comorbidities in the novel Wuhan coronavirus (COVID-19) infection: a systematic review and meta-analysis. Int J Infect Dis, Mar 12;S1201-9712(20)30136-3. doi: 10.1016/j.ijid.2020.03.017.
15. Impact of non-pharmaceutical interventions (NPIs) to reduce COVID19 mortality and healthcare demand (2020, 10 Nisan) Erişim adresi: <https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/medicine/sph/ide/gida-fellowships/Imperial-College-COVID19-NPI-modelling-16-03-2020.pdf>
16. <https://covid19.who.int/> 28.05.2020
17. Sibel Sakarya. Covid 19 pandemisi toplum bağışıklığı yaklaşımı.(2020, 11 Nisan) Erişim adresi: <https://t24.com.tr/yazarlar/sibel-sakarya/kovid-19-pandemisi-toplum-bagisikligiyaklasimi-ve-kanita-dayali-politika-uzerine-kisa-birdegerlendirme>, 25928